

סיכום שיח היועצות עם פרופ' יורם עשת בנושא 'למידה מקוונת בימי קורונה' 26.4.20

השיח התמקד בהזדמנויות, אתגרים וקשיים שאנו מתמודדים עמם בעת השימוש בלמידה והוראה בסביבות מקוונות.

הלמידה המקוונת היא הזדמנות. היא מאפשרת הוראה של קבוצות גדולות ללא תלות בגיאוגרפיה, מאפשרת אחסון של תכני הלימוד כך שניתן לחזור אליהם אח"כ. החיסרון של האחסון הוא שברגע שהדברים מוקלטים וזמינים ללומד לאחר סיום השיעור, הוא פחות נוטה לסכם אותם, ומכאן שגם נוטה יותר לאבד קשב ולהבין. מחקרים רבים מראים את **הקשר בין סיכום שנעשה תוך כדי למידה לבין הבנה**. הסיכום מייצר עיבוד ראשוני של הידע – רכישה ראשונה של בעלות על הידע. כלומר, הסכנה היא שהלומדים יהפכו לפסיביים.

באוניברסיטה הפתוחה גילו שהעברת הקורסים למתכונת מקוונת יצרה השתתפות מאד נמוכה, אין אינטראקציה מספיק טובה בין המורים לתלמידים וההשתתפות לכך באה לידי ביטוי אחר כך בתוצאות הבחינות.

מפגש מקוון בדרך כלל נפתח בבעיות טכניות והשלטיה בטכנולוגיה היא סוגיה מרכזית בעיקר אצל אנשים יותר מבוגרים ופחות מנוסים. הצורך להפעיל בו זמנית אלמנטים שונים של הטכנולוגיה עלול להסיט את תשומת ליבו של המרצה מהעיקר.

בלמידה מקוונת יש **עומס קוגניטיבי** הנובע מהצורך לפצל את הקשב בין משימות שונות, יש מיעוט **ברמזים חברתיים**. באינטראקציה מקוונת לחלק מהאנשים יש קושי להיחשף. פרופ' יאיר עמיחי המבורגר מצא במחקריו שדווקא עבור אנשים מוחצנים החשיפה בפלטפורמות המקוונות קשה יותר. לעומת זאת, **עבור אנשים מופנמים זו עשויה להיות הזדמנות להפתח**. כך, ההיררכיה החברתית בפלטפורמה עשויה להתהפך. תהליכים שיתופיים מושפעים מאד ממאפיינים אישיתיים. המחקר הרלוונטי בהקשר זה הוא המחקר על צוותי עבודה – למשל היכולת להתערב ולהשפיע שונה לחלוטין בקרב אנשים שונים. עבור אנשים שמתקשים לעבוד בצוות, המפגש המקוון שבו יש מיעוט רמזים חברתיים, עשוי לגרום להם לסגת לחלוטין. לשיתופיות בצוות שמתנהל אונליין יש דינאמיקה של מאבק, אלא אם כן יש מישהו שמנהל את השיחה ונותן רשות דיבור למשתתפים. אבל זו לא שיחה אלא אוסף של היגדים. כדי ליצור **שיחה זורמת ועבודת צוות יש צורך בכללים אתיים** שכולם מודעים אליהם ומחויבים אליהם. בתוך כל זה מצויה **בדידותו של המורה** – אדם שיושב מול קבוצה מקוונת המרגיש לבד לגמרי וקל לו לאבד ריכוז.

בבניה של מערך שיעור מקוון צריך **לשאוף להביא את המדיה קרוב ככל האפשר לדמות מפגש פנים מול פנים (המיקרופונים והמצלמות פתוחות) כך שיהיה טבעי ועיל יותר**. נעדיף טכנולוגיה עשירה אם כי בשימוש בה יש להישמר מעודף בגירויים העלול ליצור הסחת דעת. ממליץ בהקשר הזה על עקרונות הלמידה של מאייר. **שיעור צריך להיות יעיל ו"רזה" והשימוש בטכנולוגיה צריך להיות עשיר אך ורק כאשר הוא תומך במטרות הלמידה**. ישנם מקומות שבהם הטכנולוגיה עולה על כל מה שאפשרי במפגש פנים מול פנים, למשל היכולת להשתמש במציאות רבודה (טכנולוגיית מחשוב המשמשת לחיקוי המציאות) וזה הסייג בעניין של העדפת אינטראקציה אישית על פני מקוונת. בכל מקרה, הפדגוגיה בשום פנים לא יכולה להיות זהה במקרה של הוראה בכיתה להוראה מקוונת ונדרשת השקעה רבה כדי להבנות אותה. כאן נשאלת השאלה האם בתום הקורונה מערכת החינוך תאמץ את הלמידה המקוונת או תחזור ללמידה מסורתית.

קווים מנחים נוספים להוראה מקוונת: בהירות, פשטות, פונטים גדולים. ההוראה צריכה להיות בנויה ממקטעים קצרים, כעשר דקות ואז משימה – למשל נכנסים לחדר אחר בקבוצות ומבצעים משימה שאחריה חוזרים לשיחה. במקום יחידת לימוד של 45 דקות בונים יחידות קטנות מודולריות של 10 דקות מאד אינפורמטיביות שלאחריהן עובדים על בעיה שנגזרת מתוך היחידה שנלמדה. **אתיקה מוסכמת של דרכי התנהלות במרחב המקוון חייבת להיות ברורה כיוון שאחרת אי הבהירות לא תאפשר לנהל באופן יעיל את השיעור**.

אחד הפתרונות לגביי הנושא של הערכה של למידה מקוונת היא לייצר מטלות או מבחנים קטנים (quiz) שייקראו **יחידות הערכה בסוף כל מקטע קטן**, שיאפשרו לבחון האם התלמיד הבין ומסוגל להשתמש בידע שנרכש.

הצעות והערות של המשתתפים:

1. פתרון לצורך לשתף במסך וגם לראות את כל המשתתפים נמצא בשימוש בשני מסכים על ידי המורים.
2. בשל השונות במאפייני המשתתפים וההשפעות של מאפיינים אלה על צורות ההשתתפות, למדריך או למנחה יש תפקיד חשוב. עליו להיות מודע לשונות ולכוון את ההשתתפות בהתאם.
3. העברת מפגש ב co יכול להיות פתרון לצורך לשלוט גם בניהול הלמידה, גם בניהול הטכנולוגיה וגם בתהליכים הרגשיים חברתיים שמתרחשים. תהליכים כאלו מתרחשים כיום בקרב גננות ובעבודה משולבת של מורה ותומך הוראה בתיכון הווירטואלי. אפשרות נוספת היא למנות תלמיד לקחת אחריות על החלק הטכנולוגי. כיוון זה מתחבר להצעה של פרופ' יואב שוהם על חיבור של תומכי הוראה בעלי ידע פדגוגי או טכנולוגי שנמצאים בבידוד לתמיכה בהוראה המקוונת.
4. יש אפשרות בזום לחלק את הכיתה לקבוצות, ולתת משימות לכל קבוצה. המורה מצטרפת בכל פעם להקניה /שיח באחת הקבוצות.
5. חשוב להתחיל לחשוב על למידה היברידית המשלבת בעיקר למידה פנים אל פנים בחלק מסוים (קטן יחסית) של הלמידה המקוונת.
6. שאלת השיעור האפקטיבי אינה ייחודית לשיעור המקוון. קיים דמיון באתגר מתן המענה לשאלה הזו בשתי המסגרות וצריך לחשוב על כך.
7. במערכת החינוך חסרה התייחסות להזדמנות שהלמידה מרחוק יכולה לייצר. למשל בהקשר של הוראה מותאמת אישית, חשוב יהיה לחדד את הערך המוסף הפוטנציאלי.
8. צריך להבחין בין הוראה ולמידה של קבוצה חד פעמית לעומת מתמשכת. החוויה עבור המורה היא אחרת.
9. נמצאים בסיטואציה של התנסות בשני ערוצים: שגרה מול 'ימי קורונה'. האתגר הגדול הוא לבחון כיצד 'קפיצת המדרגה' ביניהם תבוא לידי ביטוי בימי שגרה. למשל, כמות השעות שמורה מלמד, כמות השעות שתלמידים לומדים בבית הספר או בבית. כך נדע ללמוד מה נכון לעשות דיגיטלית ומה לא. כל עוד נשאר בשני ערוצים נפרדים לא נצליח להתקדם. האתגר הגדול הוא ליצור סינרגיה ביניהם.